

PRINCIPESA ILEANA A ROMÂNIEI

TRĂIESC DIN NOU

Traducere din limba engleză:

Diana Stănciulescu

editura
Σοφία

București

Prolog la noua ediție

 ntrucât am avut binecuvântarea de a o cunoaște și a o îndruma pe autoare în anii în care s-a retras în Ellwood City, mă simt onorat și, trebuie să mărturisesc, smerit și cu inima strânsă atunci când mă apropii de acest subiect. Însă, având în vedere importanța acestei noi ediții și respectul adânc pe care i-l port maicii Christophora, egumena mănăstirii cu hramul Schimbarea la Față, am fost de acord să vă împărtășesc pe această cale câteva gânduri.

Trăiesc din nou se deosebește de alte cărți printr-un har care ne întărește, ca un izvor de apă proaspătă din Carpați. Este o carte plină de reflecții adânci și împletite cu rugăciuni ale cuiva care și-a purtat măreția lumească și smerenia cu o demnitate pe care rar o mai întâlnim astăzi. În paginile acestei cărți, Prințesa Ileana își îmbrățișează cititorii cu dragostea de viață care o caracteriza atât de bine, cu o sinceritate uluitoare și cu o discreție nobilă și înduhovnicită. Cu alte cuvinte, această carte vă invită să trăiți istoria, cu dramele ei, de la dragoste până la jertfă. Veți fi purtați în intimitatea camerelor regale din castelele României, unde a crescut tânăra Prințesă Ileana („Domnița”, cum îi spunea cu mult drag poporul ei). Personalitatea sa a fost formată și rafinată în spiritul cel mai autentic pe care îl putea oferi o cultură monarhică europeană: a studiat artele și științele politice, a învățat limbi străine, a călătorit, a navigat, a zburat cu avionul, a condus mașini și a cutreierat „Alpii Transilvaniei”¹, frecventând

¹ *Alpii Transilvăneni*, sintagmă folosită de occidentali pentru Carpații meridionali.

totodată potențării lumii căreia îi aparținea. Și totuși a rămas apropiată de țărani români, pe care îi adora și al căror costum popular îl purta cu multă mândrie și cu un adânc sentiment al propriei identități.

S-a născut în 1909, iar părinții ei urmau să fie la scurt timp încoronați ca Regele Ferdinand Hohenzollern-Sigmaringen și Regina Maria a României. Aceștia au condus România între anii 1914 și 1927. Tatăl ei, Ferdinand, a fost nepotul regelui anterior, Carol I Hohenzollern (1866-1914), căsătorit cu Regina Elisabeta. Regina Maria s-a născut în Edinburgh, ca Princesă a Marii Britanii și a Irlandei, fiind nepoata Reginei Victoria. De asemenea, era verișoară primară cu Regele George al V-lea al Angliei, iar mama ei era verișoară primară cu Țarul Nicolae al II-lea. Princesesa Ileana era înrudită cu multe familii regale. În familia restrânsă, a fost sora Regelui Carol al II-lea de România (1930-1940) și mătușa Regelui Mihai¹ (1940-1947), care a fost silit să abdice de către comuniști în 1947. Povestea nu se oprește aici. Sora ei, Elisabeta, Regina Greciei, s-a căsătorit cu Regele George. O altă soră a ei, Marie, a devenit soția Regelui Alexandru I al Iugoslaviei. Așadar, cu o mamă căreia i se spunea pe bună dreptate „soacra Balcanilor” și cu bunici, mătuși și unchi în toate țările de seamă ale Europei, la rândul ei s-a căsătorit cu Arhiducele Anton de Habsburg în 1931, primind și titlul de Mare Ducesă a Austriei.

Primul Război Mondial, cu toată cruzimea lui, a adus multă suferință în Europa. În timp ce unele țări au fost șterse de pe hartă de către nemți, România s-a redus la teritoriul Moldovei, provincia sa de la est. Pierderile mari cauzate de război și condițiile inadecvate ale spitalelor au adus după sine epidemii și o serie de greutăți. În mijlocul acestor condiții disperate, Regina Maria a devenit un simbol al încurajării soldaților răniți, precum și al populației afectate. Compasiunea reginei a lăsat o ampre-

¹ Rege al României între 20 iulie 1927 și 8 iunie 1930, precum și între 6 septembrie 1940 și 30 decembrie 1947 (*n. trad.*).

tă adâncă asupra Princesei Ileana. Atunci când rememorează această perioadă, principesa scrie: „Probabil în aceste vremuri a fost sădit interesul meu pentru îngrijirea bolnavilor și munca de la spital.” Prin lucrarea lui Dumnezeu și prin influența grațioasă a Reginei Maria asupra politicii europene, după război, România și-a unit toate provinciile istorice. Președintele USA Woodrow Wilson și românii-americani erau foarte conștienți de rolul reginei în păstrarea țării ei. Pentru a onora acest rol, la invitația președintelui SUA, în 1926, Regina Maria și Princesea Ileana au făcut un tur al Americii pentru prima oară, acordându-li-se toate onorurile regale, inclusiv o paradă în New York City.

Între 1920 și 1929 au fost ani de prosperitate pentru tânăra principesă, când a trăit în lumina părinților ei, devenind tot mai frumoasă, mai înțeleaptă și mai înduhovnicită. Este perioada în care veneau artiști să îi picteze portretul, când era iubită de oamenii simpli pentru modestia ei. Mai târziu, în anii exilului, va tânji după pacea și protecția pe care i le-au inspirat mereu țărani. Palatul regal din Cotroceni avea o biserică, iar Palatul Peleş era aproape de mănăstirea Sinaia, unde ea se ruga și unde s-a apropiat de Dumnezeu. De asemenea, iubea mănăstirile pe care Regina Maria le-a elogiat în *Oda* închinată României. De fapt, Castelul Bran, pe care ulterior îl va moșteni de la mama ei, avea, la rândul său, o biserică de lemn în apropiere. Familia Regală a fondat catedrale, alegând biserica istorică de la Curtea de Argeș, a legendarului Meșter Manole, ca loc de veci. În linii mari, aceasta este lumea în care a crescut Princesea Ileana.

În anii '30, când fratele ei, Regele Carol, și-a uzurpat propriul fiu, Princesea Ileana, populară și foarte îndrăgită, s-a mutat în München și apoi în țara soțului său, în Mödling, lângă Viena. În primii zece ani de căsnicie a născut șase copii. Când se întrezăreau deja ocuparea Austriei de către nemți și mobilizarea lui Anton în aviație, viața a devenit mult mai grea. Dar Princesea Ileana a găsit mereu resurse pentru a-i ajuta pe alții,

de la cei săraci și nevoiași din Sonnberg, unde familia ei a cumpărat un castel vechi, până la soldații români răniți care se aflau în Viena. Moartea neașteptată, în 1938, a Reginei Maria a îndurerat-o profund pe Ileana. Însă educația pe care i-a dat-o fiicei sale altruiste a continuat să se facă vădită. În cel de-al Doilea Război Mondial, când austriecii au fost ocupați de naziști, Ileana se afla adesea în vizorul Gestapo-ului. În ciuda acestui fapt, ea și-a transformat confortabilul castel într-un spital și a devenit, din proprie inițiativă, îngrijitoarea răniților „nu prin instruire, ci din vocație”, după cum va mărturisi deseori mai târziu.

Data fiind creșterea incertitudinii politice, în 1943 se reîntoarce în România, unde se simțea acasă și mai în siguranță. Între timp, Regele Carol al II-lea a fost înlocuit de la conducerea statului de mareșalul Ion Antonescu, iar România era încercuită de război, bombardamente și multă suferință. După ce s-a instalat la Castelul Bran (primit ca dar de nuntă de la mama ei), a lucrat întâi în stația de tren din Brașov oferindu-le supă fierbinte călătorilor. Sacrificiile pe care le-a făcut cu tenacitate pentru cei răniți și nevoiași i-au transmis o lecție profundă a credinței: „Am învățat că, acolo unde există credința în Dumnezeu, se poate face lucrarea Lui.” Dorința ei arzătoare era să îi ajute pe cei strâmtorați și să vindece rănilile compatrioților săi. Mănată de această dorință, a deschis un spital lângă Castelul Bran și l-a plasat sub protecția inimii Reginei Maria. Cititorii ar putea rămâne surprinși că, în ultimul ei testament, Maria, „Regina romantică” i-a lăsat moștenire inima ei poporului român. Aflată într-o cutiuță de argint și păstrată inițial în reședința ei de vară de la Balcic, la malul Mării Negre, acest dar prețios i-a fost adus principesei de la Bran și a fost pus într-un sanctuar săpat în stânca unui munte din apropiere. Au procedat așa pentru ca țărani să o poată vizita mai ușor pe regina lor dragă.

Asemenea mamei ei, Principesa Ileana a fost atașată de România și de poporul său. Iată ce ne scrie: „Noi, românii, suntem

atașați de pământul patriei noastre și nu ne putem simți ca acasă în nici un alt loc din lume.” Acesta este motivul pentru care, în timpul nașterilor, pune sub pat un vas plin cu pământ românesc pentru a se asigura că și copiii ei sunt născuți pe pământ românesc. Într-o altă mărturie a iubirii sale pentru țară, mai scrie: „Am fost crescută ca parte și părtașă a destinului țării mele. (...) România a fost și rămâne dragostea vieții mele, motivul pentru care trăiesc.”

Însă această legătură cu pământul a fost curmată cu brutalitate când Regele Mihai a fost alungat din România de comuniști în 1947. Pentru autoarea acestei cărți, aceasta a fost „o condamnare nu la moarte, ci la o viață de muribund” și în anii care au urmat a trebuit să o depășească. Luând doar câteva bagaje, după ce s-a rugat în genunchi alături de țărani, ea și copiii ei au trebuit să plece din Castelul Bran care îi era atât de drag și să găsească un refugiu mai întâi în Buenos Aires, apoi în Statele Unite ale Americii. Mănată de credința și de curajul care fac parte din Ortodoxie, dar și de un optimism incurabil, a susținut prelegeri în multe locuri din SUA și a scris despre România și despre credința ei. După ce a pierdut o lume întreagă și, mai cu seamă, după pierderea fiicei sale, Maria-Ileana, care a murit într-un accident cumplit, după ce ceilalți copii ai ei s-au făcut mari, a venit pentru ea timpul unui discernământ profund. Acesta a culminat cu decizia ei de a se călugări. A plecat din New England la o mănăstire din Franța, unde a îmbrăcat îngerescul cin monahal și a fost tunșă cu numele de maica Alexandra.

Dacă, în primii ani, exilații români au căutat la domnița lor încurajări, acum toți românii-americani o priveau cu și mai mult respect, ca pe iubita lor maică Alexandra. A vizitat diverse parohii și a menținut comunicarea cu Arhiepiscopul Valerian, cu preoții și cu credincioșii din Vatra Românească și din alte locuri. Inspirată de o credință altruistă, a continuat să îi slujească pe alții. Astfel, ea a întemeiat prima mănăstire românească de maici

din SUA în Ellwood City, Pennsylvania. În peisajul ei deluros a regăsit ceva din farmecul transfigurat al orașelului Bran, încercând aici să îi călăuzească și pe alții pe cărarea multor schimbări prin care ea trecuse deja. Aici am cunoscut-o în 1982, când – spre deosebire de mănăstirea bine stabilită de astăzi – viețuirea era încă foarte modestă.

Odată am vizitat-o pe maica Alexandra la spitalul St. Elizabeth din Youngstown, Ohio și mi-a dăruit o carte. Mi-a împărtășit atunci visul ei de a înălța o troiță de lemn în memoria victimelor comunismului. Își dorea să încrusteze pe troiță câteva dintre numele românești cele mai simbolice. Am convenit atunci să fie incluse nume precum Ion, Petru, Vasile, Gheorghe și Niculae. În perioada aceea era acaparată de traducerea poeziilor numeroșilor români care au căzut victime comunismului, traduceri pe care le-a și publicat. Mai târziu, am avut binecuvântarea de a le lua interviu, ei și părintelui Roman Braga, pe tema rugăciunii.

În 1990, după căderea comunismului și după 10 ani departe de țară, am vizitat România. M-a rugat, la întoarcere, să îi confirm dacă și ea ar putea merge în siguranță. Nu mai fusese în România din 1948. După evaluarea mea pozitivă și, poate, în urma altor sfaturi mai avizate, a simțit că trebuie să viziteze și ea România, lucru pe care l-a și îndeplinit. Când s-a întors, ne-a povestit despre pelerinajul emoționant la Curtea de Argeș și la Bran. Nu am uitat până astăzi că un țăran i-a oferit un coș cu mere roșii, culese din același pom din care tatăl ei îi oferise fructe Regelui Mihai, la plecarea lui din 1947. În timp ce îmi povestea aceste lucruri, s-a înduioșat și mi-a spus: „Părinte dragă, am mușcat cu poftă din acel măr și atunci am simțit că sunt iarăși legată de țară.” În ochii ei albaștri s-au ivit două lacrimi strălucitoare. Au trecut mai puțin de trei luni și un accident în urma căruia și-a fracturat șoldul i-a adus sfârșitul. Dar misiunea sa a fost îndeplinită. Slujba de înmormântare a fost oficiată de Episcopul Nathaniel – tânăr, pe atunci –, pe care ea îl stima foarte mult.

Trăiesc din nou aduce laolaltă nu doar suișurile și coborâșurile vieții unei principese, ci și epopeea biruinței credinței adevărate în fața adversităților. În acest sens, titlul este foarte grăitor. *Trăiesc din nou* a fost scrisă având în minte cititorii americani. Cartea ne dezvăluie firul vieții unei principese tinere, de la pacea din reședința regală la spitalele din timpul războiului, rău-mirositoare și pline de paraziți. Ne mărturisește cum s-a stins lumea de altădată și cât s-a zbatut să dea un sens deplin vieții prin slujirea aproapelui. Textul ar putea reprezenta un document puternic în vederea canonizării acestei maici Tereza a României, de viță nobilă, care, la rândul ei, a găsit sensul vieții în trăirea Evangheliiei. Ne insuflă credință și, cu realismul său dramatic, îl schimbă și pe cititor. Cu tăria caracterului său, Principesa Ileana a fost o provocare pentru lașitatea comuniștilor fără Dumnezeu, pe care, îndurerată, îi vedea cum se înstăpânesc peste țara ei. Cândva i-a reproșat unui necredincios: „Chiar dacă negi existența lui Dumnezeu, nu Îl poți evita.”

Din acest motiv, cartea nu este un basm, o poveste romantică a unui membru al Casei Regale. Ci este, de fapt, un scenariu care ar putea inspira un film încă nerealizat și o perspectivă profundă asupra Europei din prima jumătate a secolului al XX-lea, în care firul roșu îl constituie istoria României și drama ei. Povestea Domniței Ileana, care a devenit asistentă și a cerut ajutor pentru soldații răniți, care servea călătorii cu supă caldă în stația de tren din Brașov și care apoi s-a călugărit în America poartă un mesaj profund al credinței.

La fel ca medicii fără frontiere din zilele noastre, chemarea sa a fost să slujească: Domnului, regelui și poporului său. Slujirea ei a fost menită să prefacă și să-i ajute să regăsească sensul pe cei simpli, pe cei răniți, pe cei umili și, mai târziu, pe cei exilați. Toate acestea au fost declanșate în mod deosebit după moartea fiicei ei, Maria-Ileana, când s-a decis să se retragă la mănăstire căutând dreapta socoteală, mergând atunci în Franța. Acela a fost

momentul în care a ales să-I urmeze lui Hristos și mai profund, să Îi slujească cu toată ființa Lui, dar și semenilor. Misiunea ei în lumea aceasta a fost să ducă mai departe zestrea primită de la iubita sa mamă, Regina Maria, cu *noblesse* și renunțând la originea ei regală, altoită ontologic pe etosul românesc reprezentat de Meșterul Manole.

Pr. Remus Grama

Din toate puterile

Demult, în timpul Primului Război Mondial, la Iași, mama mea a scris *Țara pe care o iubesc*. Acolo a surprins părțile din România care fuseseră luate de dușmani și pe care nimeni dintre noi nu știa dacă le va mai revedea. Îmi amintesc că stăteam pe podea, la picioarele ei, și desenam de zor în timp ce ea citea cu voce tare ceea ce scrisese. Aveam opt ani pe atunci și simțeam că inima mi-e covârșită de durere, iar lacrimile îmi șiroiau pe obraji. Iată că, după 61 de ani, țin din nou în mână cartea ei. Imaginile pe care mi le-a adus în minte sunt incredibil de vii. Mama avea un dar al cuvintelor care le făcea să prindă viață și să mi se întipărească adânc în inimă. Dar astăzi nu-mi mai curg lacrimile. Ceea ce simt este mai presus de o durere pe care lacrimile o mai potolesc, însă nu o topesc.

Cum aș putea exprima dorul, dorința deznădăjduită izvorâtă dintr-o dragoste puternică pentru un mod de viață specific țării unde te-ai născut – însă nu sunt singura care iubește România de ieri, România în care trăiam și pentru care lucram. Adică țara și poporul de care am fost separați cu atâta cruzime, nu doar prin cucerire, ci și prin puterea devastatoare a opresiunii care neagă tot ce a fost cândva, formând un șanț mai mare și mai adânc decât oceanul care ne desparte fizic.

România este marea iubire a vieții mele, iar dacă cei ce citesc aceste pagini nu înțeleg că această iubire este laitmotivul poveștii mele, atunci înseamnă că nu vor putea înțelege nici povestea mea. Am o poveste care traversează mai multe epoci, deoarece secolul nostru a fost martorul mai multor epoci care s-au

perindat. Moduri de viață, culturi, forme de guvernământ, țări noi care au apărut în timp ce altele au dispărut – toate schimbările s-au succedat rapid și mii de vieți au fost smulse din locul lor. Pământul tot e înțesat cu mormintele necunoscute ale celor care s-au dus în fața Creatorului, departe de casă și de prieteni. Unii oameni au supraviețuit pe tărâmurile străine, cum s-a întâmplat să fie și viața mea: un copil din Familia Regală, născut într-un palat alb de unde se vedea toată capitala și care a ajuns într-o mănăstire simplă de lemn de pe dealurile statului Pennsylvania. Între mine și acel castel s-au perindat 70 de ani de bucurii și dureri, de dragoste și ură, de lucruri pierdute și lucruri câștigate și, mai ales, de schimbări – toate s-au schimbat, mai puțin credința mea în Dumnezeu și dragostea mea pentru țară.

Maica Alexandra

Mănăstirea ortodoxă Schimbarea la Față, 1978

Suflet pierdut

In noaptea rece și pustie, văduvită de orice urmă de viață și lumină, sufletul meu merge departe, dincolo de graniță.

Fulgii grei se urmăresc prin aer și se aștern mut pe pământ. Rafale albe sunt purtate înspre casa părinților mei, unde am fost născută. Printr-o fereastră ale cărei balamale gem ruginite, încerc să mă uit în lungul acelor saloane – astăzi golite de toate amintirile frumoase și impunătoare.

Înspăimântat, sufletul meu aleargă pe străzi și pe alei, căutând să găsească vreun chip cunoscut, dar neîntâlnind decât fețe necunoscute, speriate și îndurerate. Pe străzile altădată umplute de ecoul pașilor voioși acum se târăsc greoi pași grăbiți. Of, Bucureștiule, oraș frumos și pierdut, ce tristă ți-a fost soarta!

Sufletul meu caută celelalte locuri în pliul unor munți. Aici sigur mă va primi cineva. Voi bate la o ușă sau la alta; căldura caselor țărănești mă va învălui; aici nu se vor teme.

Mă văd trecând de la o poartă la alta. Fulgii cad neîncetat, acoperind toate urmele. Bat la ferești; strig. Nimic. Dar aici mă cunoșteau cândva! Nimic. Noaptea e rece și tăcută, sufletul meu îngheață. Strig deznădăjduită. Liniște. Neaua cade fără simțire; nici o urmă n-am lăsat pe unde am trecut. Nu sunt decât un suflet sărman, pierdut și călător, căutând căile cândva cunoscute și îndrăgite. Dar, oare, acum, astăzi, cum mai poate fi auzit un suflet fără glas?

Am uitat totul. Am plecat de mult de pe acele meleaguri și am murit...